

תג מחיר: תפיסות והשלכות

פרופ' דוד נחמיאס

תקציר

תופעת "תג מחיר" תפסה תאוצה בשנים האחרונות ולאחרונה אף חצתה את הקו הירוק והחלה להתעורר גם בתוך גבולות מדינת ישראל. בנייר עמדה זה נטען כי הגדרת התופעה ודרך ההתייחסות האידאולוגית-פוליטית אליה משפיעה במידה רבה על אופן האכיפה והיכולת להילחם בתופעה. הנייר מונה את העלויות גבוהות של "תג מחיר" למדינת ישראל הן מבחינה פנים-מדינתית והן מבחינת יחסי החוץ של ישראל עם העולם.

תג מחיר : תפיסות והשלכות

פרופ' דוד נחמיאס*

"תג מחיר" הוא כינוי לדרכי פעולה טרוריסטיות של פעילי הימין הקיצוני. פעולות "תג מחיר" החלו ב-2008 ובמסגרתן מבוצעות פעולות אלימות נגד פלסטינים ורכושם כדוגמת, יידוי אבנים, פיזור דוקרנים בצירי תנועה שבהם עוברים כלי רכב פלסטינים, שריפת שדות ומטעים והשחתת עצים, חסימת כבישים, הצתות ופעולות הפוגעות במסגדים.

בשנים האחרונות היו פגיעות גם ברכוש השייך לכוחות הביטחון ולצה"ל (למשל, הפריצה לבסיס חטיבת אפרים) ואיומים וגרימת נזק לפעילי שמאל ישראלים ולערבים ישראלים. כמו כן רוססו כתובות נאצה ונגרם נזק לכנסיות ולבתי קברות נוצרים בערים מעורבות כירושלים, חיפה, תל-אביב-יפו ועכו.

פעולות אלו מבוצעות בדרך כלל כתגובה להריסת מבנים בלתי מורשים במאחזים על ידי כוחות הביטחון וכן בעקבות אירועי טרור פלסטיני. מטרתן העיקרית לייצור תגובת הרתעה, נקמה ורעש תקשורתי.

"תג מחיר" הם גם פשעי שנאה שלא קדם להם אירוע ספציפי, למשל, כתובות נאצה באתרים קדושים, בבתי-קברות לא-יהודים, בכנסיות ובמסגדים.

ב-2011 פורסם בתקשורת כי לפי ניתוחי השב"כ, פעילותם של מבצעי "תג מחיר" שינתה את אופייה מפעילות ספונטנית לפעילות מתוכננת במבנה של תא טרור, תוך שמירה על חשאיות ואיסוף מודיעין.

הגדרת התופעה

אופן הגדרת "תג מחיר" מהווה אינדיקציה משמעותית לדרך שבה הציבור הרחב והמנהיגים מתייחסים לתופעה כמו גם לדרכי הפעולה כלפי המבצעים. לפי התפיסה האידאולוגית ושיקולים פוליטיים נקבעת ההגדרה וכפועל יוצא מדיניות הרשויות כלפי פעולות "תג מחיר", דרכי אכיפת החוק כמו גם פעולות ההרתעה.

הגדרה מקלה יוצרת מצב של העלמת עין או "קריצה" או כינויים של הפעילים כ"עשבים שוטים" או הכינוי הרומנטי "נוער הגבעות" בקרב אישיים במוסדות הממשל ומנהיגים בימין הקיצוני ומספר רבנים מובילים בהתנחלויות בעלי השקפה דתית-משיחית.

כך אחד מהמנהיגים הרוחניים של "תג מחיר" הרב יצחק שפירא, מחבר הספר תורת המלך יחד עם הרב יוסף אליצור, ספר העוסק בהלכות הקשורות להריגת גויים בזמן מלחמה ובזמן שלום, שניהם ראשי ישיבות ביצהר.

* תודות ל - לי ניראל על העזרה.

שפירא קרא בפומבי לנקוט בדרך תגובה: "כשנפגע מישהו במקום אחד צריכה להיות תגובה בכל מקום."

ב 25.5.2014 שר החוץ, אביגדור ליברמן, בפייסבוק שלו, מאשים כמובן את התקשורת בקיום "תג מחיר". לדבריו "צריך לומר בבירור כי תופעת 'תג מחיר' קיימת אך ורק בגלל הרוח הגבית שנותנים לה עיתונאים בכירים בתקשורת שמזוהים, גם אם לא במוצהר, עם מחנה השמאל והם מלבים את התופעה הזו במכוון כדי לחזק את טענותיהם נגד הימין ואת עמדתם האידיאולוגית נגד מפעל ההתיישבות."

מנהיגי מפלגות המרכז, השמאל ומכוני מחקר החוקרים טרור כמכון המחקר לחקר הטרור במרכז הבינתחומי, מגדירים את הפעילויות הללו כארגון טרור יהודי. כך גם נשיא המדינה, שמעון פרס שגינה את ריסוס כתובות נאצה ואמר "מהרסיך ומחריביך ממך יצאו; מצווה עלינו שלא לפגוע בקודשי עמים אחרים ודתות אחרות".

הנשיא הוסיף כי "אסור להשלים עם התופעה הזו בתוכנו; היא סותרת את רוח היהדות ומביאה נזק למדינת ישראל".

רובי ריבלין, בכהונתו כיו"ר הכנסת, גם הגדיר את "תג מחיר" כטרור יהודי: "בשנים האחרונות אנו רואים פגיעה ברכוש ערבי בתופעה המכונה 'תג מחיר' שמהווה טרור ולא יותר. זה טרור יהודי, אין לכנותו בשם אחר."

לעומת זאת, הקבינט המדיני-ביטחוני בחר להגדיר "תג מחיר" כ"התאחדות בלתי מותרת". זו לדעתי הגדרה ריקה מתוכן הן מבחינת סמכויות הרשויות לאכוף בדרכים אפקטיביות את החוק והן מבחינת ההרתעה.

גם פעילי הימין הקיצוני כאיתמר בן גביר, שמייצג לא אחת חשודים בביצוע מעשי "תג-מחיר", הביעו זלזול מהחלטת הקבינט. לדברי בן גביר "זוהי בדיחה...צעד פופוליסטי שנועד כל כולו לתקשורת אבל אין מאחוריו ולא כלום."

השלכות

להתנהלות הטרוריסטית של "תג מחיר", לאי-אכיפה אגרסיבית של החוק כמו גם להעדר מדיניות הרתעה בהירה ואפקטיבית יש השלכות חמורות הן במישור הפנים-מדינתי והן במישור הבינלאומי.

במישור הפנים-מדינתי

פגיעה קשה באושיות הדמוקרטיה שבה חוק וסדר מהווים בסיס מוסכם והכרחי לחיים משותפים בחברה ופגיעה בערך השוויון בפני רשויות החוק. אזרחים רבים פיתחו עמדה האומרת "כי אם פעולות הטרור היו מתבצעות על ידי טרוריסטים ערבים מזמן היו לוכדים אותם." פגיעה בערך הסובלנות כמו גם פגיעה בערך כבוד האדם והעצמת גילויי שנאה לזרים ולסמלים קדושים לנוצרים ולמוסלמים.

הסלמה במצב הביטחוני בשטחים. תת-אלוף ניצן אלון, מפקד אוגדת יהודה ושומרון לשעבר, אמר בסיום תפקידו כי פעולות "תג מחיר" המבוצעות על ידי מיעוט קיצוני "עלולות להוביל להסלמה רבתי במצב הביטחוני ביהודה ושומרון". הוא ציין גם כי מערכת הביטחון לא הצליחה במניעת התופעה ומעצר המבצעים.

העצמת השסע היהודי-ערבי בגבולות ישראל. בעקבות פעולות "תג מחיר" התקיימו הפגנות רבות משתתפים של ערבי ישראל בירושלים, בחיפה, בעכו וביושבים בוואדי ערה. זאת ועוד, קימת סכנה להתפרצות מלחמת דת: הפיכת הסכסוך מטריטוריאלי גם לסכסוך דתי.

פגיעה ביחסי החוץ

חיזוק הדימוי השלילי של ישראל בקרב דעת הקהל גם במדינות ידידותיות לישראל ופגיעה קשה בהסברה הישראלית. ביקורת של משרדי החוץ במדינות ידידותיות לישראל על אי התגובה של הרשויות בארץ ל"תג מחיר".

כך למשל, דו"ח סיכום משנת 2013 של משרד החוץ האמריקאי קבע כי מתנחלים אינם נענשים על פגיעה בפלסטינים. הדו"ח גם מציין כי במהלך 2013 התפשטו פעולות תג מחיר מהגדה המערבית לתוך ישראל וכי התקפה של מתנחלים ישראלים קיצונים כנגד פלסטינים, רכוש ובתי תפילה בגדה המערבית רובם מסתיימים ללא העמדה לדין.

ביקורת של גופים הקשורים לאו"ם. כך למשל, דו"ח של המשרד לתיאום פעילות הומניטרית של האו"ם (OCHA) שפורסם ב-2010, העלה חשש כי כרבע מיליון פלסטינים המתגוררים ב-86 יישובים יהיו חשופים לפעולות "תג מחיר", אם תתחיל ישראל בפינוי התנחלויות בגדה המערבית.

דרישות מארגונים בינלאומיים שונים להתערבות בינלאומית כמו גם כעס בקרב מנהיגות יהודית בעולם על הסלחנות מול פעולות "תג מחיר". למשל, אברהם פוקסמן, המנכ"ל העולמי של הליגה נגד השמצה, אמר כי הוא מוקיע את "מבול מתקפות 'תג מחיר' בישראל, שחלקן כוונו לאתרי דת מוסלמים ונוצרים". "המעשים המרושעים הללו עומדים בניגוד לעולם הערכים היהודי". בנוסף, הוא קרא לעצור את האחראים למעשים "הן ברמת ההסתה והן ברמת הביצוע".

פגיעה בדימוי ישראל בקרב קהילות נוצריות בחו"ל התומכות ואף תורמות לישראל.

כל למשל, בזמן ביקורי שר החוץ האמריקאי גון קרי והאפיפיור רוססו כתובות נאצה כ"ישו קוף" ו"מריה פרה" על קירות מנזרים.

המלצה

על הממשלה להגדיר את "תג מחיר" כארגון טרור יהודי ועל כל רשויות החוק לפעול בהתאם.